Ч. 5. Pocztowa należytość opłacona ryczałtem. Львів, неділя 2. лютого 1930 р. Рік XXXII.

Виходить що тижня в неділю.

Адреса редакції і адміністрації: „Свобода“, Львів, Ринок 10, II. пов.

СВОБОДА

СЕЛЯНСЬКА ГАЗЕТА

Орган Українського Національно-Демократичного Обєднання.

ПЕРЕДПЛАТА виносить в краю: місячно 80 сот., чверть-річно 2 зол. 20 сот. В Америці 2 дол. річно. Зміна адреси 50 сотиків. Поодиноке число коштує 20 сот.

Телеф. Редакції: 29-41. Телеф. Друкарні: 29-26.

Право без права.

То дивно виглядає: право і без права. Але таким є кожне право, коли його не знається і не вміється з нього користати. А таких прав ми українці, на своїх землях під Польщею, маємо багато. Не є це якісь особливі права для нас українців, ні. В більшости є це загальні права всіх громадян польської держави і вони прислуговують і нам просто тому, що ми живемо на тих землях, що тепер належать до Польщі.

Не можна також сказати, що ті права в Польщі можуть нас задовольнити. Навпаки — вони ні нас ні навіть самих поляків не задовольняють, але все таки, коли їх належно використати, то можна мати з цього принайменше якість полекші в буденному житті.

До таких прав належить прм. наше право в самоуправі. Властиво на самоуправі, згідно з конституцією, повинен бути побудований весь суспільний лад Польщі. Але на ділі то воно зовсім на це не подібне. Польська самоуправа кульгає, як то кажуть, на всі чотири, вона є майже зовсім у власти адміністрації, а в нас, в Галичині, то навіть вибори до самоуправи відбуваються по передпотопному — т. зв. куріями.

Але, як би там не було, то навіть з тієї куценької самоуправи може людям щось капнути, коли вони вміють до неї взятися.

Самоуправа — чи то в громаді, чи повіті, чи воєвідстві розпоряджає великими грішми. Ті гроші вона вкладає в господарство громади, повіту, воєвідства. На обовязках самоуправи є берегти громадське майно, будувати й утримувати в доброму стані дороги, дбати про публичне здоровля й суспільну опіку, допомагати розвиткові рільництва, промислу й торговлі, і т. д. На все це потрібно справді великих грошей і ті гроші самоуправа видає.

Звідки-ж самоуправа бере ті гроші? Звичайно — з людей, з мешканців своєї громади, повіту, воєвідства. Як зібрати все це, з чого самоуправа черпає гроші, то вийде до 20 ріжних податків і оплат та ще до 10 державних податків, від яких має самоуправа т. зв. додатки до податків.

Коли тільки зважимо, що самоуправа видає гроші на ріжні цілі, з яких можна користати, і з другого боку має право і бере від людей гроші на свої видатки, то вже з того ясно, що з доброї самоуправи можна мати подвійну користь: 1. самоуправа може видаткувати гроші з більшою користю для людей і 2. — може не дуже обтяжувати їх своїми податками.

Ходить про це, щоби в самоуправі були люде, яким лежалоби на серці добро громади, повіту, воєвідства. Ходить про це, щоби в самоуправі на наших землях були наші люде. І треба признати, що при виборах до самоуправи ми про це таки подбали. В самоуправі маємо багато наших і то гарних людей. Та по правді сказати, то деякі громади, щоби навіть хотіли вибрати до громадської ради не свою людину, то хіба позичилиб собі її з іншої громади. На Волині й Поліссі є такі громади, що там на лікарство не найдете чужинця. Є прм. така збірна громада (волость, ґміна) в луцькому повіті — Медвеже. Є це найтемніша громада в повіті, але там гром. рада чисто українська.

Ба! Але що-ж то за свої радні в само управі, які видають багато громадських грошей на ріжні чужі потреби, а ні гроша не дають на свої українські потреби? Видно погані люде туди попали, хруні!.. Не без того — є й хруні! Але більшість є гарні люде, лише — вони не знають ні обовязків ні прав самоуправи, не знають, чого від них можуть вимагати, а чого ні, не знають, як вони можуть добути щось для своїх людей, для свого народу. Тимчасом приїжджають до них до самоуправи ріжні пани і все повчають, що треба щось дати з громадського добра то на це, то на те, що це обовязок, — а з другого боку, коли мова зайде за українські справи — то нічого не можна. Наш чоловік не знає, як воно там, що про це каже закон, і робить, як йому кажуть та несвідомо кривдить і себе і тих, що його вибирали і весь свій нарід. Горе та й годі!

Ось і маємо право є, а з нього нам стільки, що з козла молока. Ба! Маємо з нього ще й шкоду. А все це тому, що не знаємо, як з нього користати.

І справді велику прислугу зробив нашим всім радним, нашим громадам, взагалі нашому народові під Польщею пос. Целевич. Не менше року мусів він посидіти над тим, щоби зібрати численні закони, розпорядки, постанови, обіжники і т. д., які говорять про права громадян у самоуправі. Але зібрав їх і приступно уложив у книжку, та ще свої пояснення всюди пододавав, шоби легко було нашим людям найти потрібний закон, зрозуміти його і використати на своє добро.

Ця книжка називається „Громадська Самоуправа“. Є це практичний порадник про громадські й самоуправні буджетові й податкові закони та про способи, як треба боротися за своє право, та як оборонятися перед безправством.

Є це просто одна книжка. Але це не з тих книжок, що прочитаєш та й забудеш. Це книжка про наші найбільші болячки. І не сміє в нас бути ні одної громади, ні одної установи, ні свідомого громадянина, який не мав би тієї книжки. Бо ходить тут про величезні гроші, які виходять з наших кишень, щоби їх повертати на наше добро.

Дуже цінну для кожної громади книжку „Громадська Самоуправа“ замовляйте в кооперативі „Національне Обєднання“ у Львові, вул. Косцюшки ч. 1. А. II. п.

Турботи про сільське господарство у нас.

(Докінчення.)

В дотеперішній праці нашого „Сільського Господаря“ є два періоди: 1) час до війни, коли його праці допомагала грішми австрійська держава, і 2) час після війни, коли він не має нізвідки ніякої допомоги й мусить працювати виключно засобами, які дає йому наше громадянство, або витрачувати на працю ті ощадности, які він призбирав собі до війни.

За перший період „Сільський Господар“ дійсно дещо заощадив і вложив свої ощадности в нерухомости. У другому періоді, себто тепер, коли держава не дає йому нічого, наш нарід незвичайно зубожів, обовязки „Сільського Господаря“ зросли, не оставало нічого іншого, як витрачувати давні ощадности. І тут „Сільський Господар“ попав між молот і ковало. Не витрачувати ощадностей і нічого не робити — будуть докоряти за бездільність, а витрачувати ощадности — то лають за розтратність. „Сільський Господар“ вибрав друге. Бо краще стратити якусь частину ощадностей, щоби рятувати сільське господарство, як тиснути ті ощадности в жмені і бездільно приглядатися, як зростає нужда села. І „Сільський Господар“ зробив добре і наше селянство зрозуміло це й оправдує його. Але як-же з ощадностями?

Річ проста. Коли малоземельний господар платить свій останній гріш за те, що йому хтось управить поле, то він знає, що управлене поле має йому його кошти повернути. І те самісіньке є з „Сільським Господарем“. Вложений гріш у його працю мусить повернутися і він відразу повертається лише не до каси „Сільського Господаря“, а до кишень наших хліборобів. Треба, щоби це зрозуміли наші хлібороби і повертали частину зиску зі своєї праці до каси „Сільського Господаря“. Зрозуміємо, що той закид, який кидає дехто „Сільському Господареві“ за розтратність, є властиво докором по адресі всього нашого громадянства і зокрема нашого хліборобства. В устах крикунів цей закид є лиш демагогією розрахованою на несвідомих селян, щоби перебрати провід „Сільського Господаря“ у свої руки не тому, що вони краще робилиби роботу, але щоби просто для політичних цілей позискати впливи „Сільського Господаря“. Але будьмо їм вдячні і за їх крик. Бо **вони нам нагадують, що ми за багато від „Сільського Господаря“ беремо, а за мало йому повертаємо.** Ціла розтратність „Сільського Господаря“ — це ніщо інше, як доказ, що ми є неакуратними боржниками.

Отже висновки: 1) Наше сільське господарство є занедбане і ми мусимо його піднести. 2) Ми не можемо очікувати нізвідки допомоги і дбати про сільське господарство мусимо самі. 3) Справами сільського господарства турбується „Сільський Господар“ і ми мусимо дати йому змогу виконувати його тяжкі завдання. 4) „Сільський Господар“ зуживає на свою працю свої ощадности і ми повинні це припинити, даючи „С. Господареві“ засоби на його працю, яка є такою необхідною, що „С. Господар“ мусів нарушити свої ощадности.

Коли хочемо, щоби сільське господарство нас кормило й будувало наш добробут, то не жалімо праці і вкладу в нього.

—o—

Тільки так дальше!

За літа неволі ми багато стратили й багато занедбали. Трохи з власної вини, а більше з причини тяжких умовин, які витворила неволя. Так приміром ми стратили весь так званий середній стан. Що який торговець чи ремісник на нашій землі, то все чужинець. А які шкоди вийшли з того для нашого народу, то знаємо.

Тепер саме життя примушує нас творити той середній стан. З одного боку, щоби мали прожиток ті маси наших людей, яким уже нема місця на селі, а з другого боку, щоби нашим коштом не збагачувались та ще й на нашу шкоду чужинці.

Вже чуємо у нас кличі: свій до свого! Ідіть до своїх купців і ремісників! — Значить — вже є в нас і свої купці і ремісники. Правда — не багато їх, але є. Надіємось, що їх буде щораз більше. Тепер ми маємо й свої школи, які дбають про збільшення нашого купецтва й ремісництва. І то таки свої школи, які утримуємо власним тяжко запрацьованим грошем.

У минулому році видала „Рідна Школа“ на удержання фахово-доповняючих шкіл у краю 50.444 зол. А було в тих школах (у Львові, Перемишлі, Станиславові й у Тернополі) 747 учнів. Між ними було 194 металівців (слюсарів, ковалів, відливників і т. п.), 172 кравців, 121 столярів, 70 шевців і інші. Все це в більшости діти селян, бо на 100 аж 70 селянських дітей.

Виховуємо і свої торговельників. В Українській Торговельній Школі у Львові записано цього року 282 учнів, з того 88 дівчат. Школі допомагають наші кооперативні централі.

Все це на наші потреби є лиш початки. Але лиш не занедбувати їх, а згодом виросте з того сила, якої нам так бракувало і бракує.

—o—

Прокураторія вимагає видачі 11 наших послів.

Вже давніще прокураторія зажадала видачі 4-ох наших послів. На засіданні сойму 24 січня маршалок сойму прочитав домагання прокуратора львівського апеляційного суду видати ще 8 наших послів. Отже тепер є вимога прокураторії видати аж 11 наших послів, а саме: Палієва зі Львова, Кохана з Сокальщини, о. дра Пеллиха з Радехівщини, Луцького зі Львова, дра Блажкевича з Дрогобиччини, Вислоцького з Брідщини, Максимовича з Борислава, Целевича з Бережан, Зубрицького з Перемишля і Лішинського та о. Куницького зі Львова. Всім приписують переважно § 58 к. з. — державна зрада і § 65 — забурення публичного спокою.

За політичну культуру.

Всім нам відомо, що наші політичні — зокрема ліві — організації так пересякли їдою міжпартійної ненависти, що цей стан грозить розсадженням нашої суспільности. На всіх майже політичних зборах кидається в очи загальна нетерпимість у внутрішньому міжпартійному життю. Зокрема у наших лівих партій розпаношилася партійна ненависть так сильно, що настала у них повна затрата змислу національної карности. Вони не вміють вже вважати на цілість нашого національного життя, на ці елементи, що то понад усякі противеньства партійних переконань споюють цілий наш нарід в обороні на зовні. Це й є головною причиною, що не дає нам можливости стати сильними в боротьбі за здобуття наших прав.

Як нам ще дуже далеко до цієї політичної культури, яку бачимо на заході, головно в Англії!... Є там лишень три партії: консерватисти, лібералі і робітнича партія (більше чим третина англійців — це фабричні робітники). А у нас партій понад десять. Літом минулого року при виборах до англійського парляменту побідила робітнича партія і англійські соціялісти утворили уряд. Їх провідник, шеф уряду Мак Доналд заявив, що він хоче зєдиненого, безпартійного парляменту, щоби супроти чужих держав виявити силу Англії і запевнити побіду її інтересам. Провідник консерватистів Болдуін, що то представляє собою напрямок політики зовсім противної теперішньому урядові, відповів з достойною повагою, що без огляду на свою опозицію, прирікає соціялістичному урядові попертя в загальних справах.

Для нас — це просто незрозуміле явище. У нас вистарчить піти на які-небудь наші партійні збори, щоби переконатися, як некуюче є для нас справа політичного виховання. З партійного життя перекинулася ця нетерпимість і на освітньо-культурне й господарське життя. Доказом цего хочби дотеперішні збори наших центральних установ.

Зближаються загальні збори Ревізійного Союза Укр. Кооператив. Людей творчої праці огортає неспокій. Невжеж і ці збори не обійдуться без кирині, пустомельства і непотрібних випадів?... Невжеж і тепер налогові противники із лівих партій привезуть автобусом з Яворова і інших міст по кільканайцять делеґатів для роблення вітру?... Річева і здорова критика діяльности установ є конечно потрібна. Але напади на поодиноких людей і управи установ, напади повні лайок і погроз свідчать про брак у нас політичної культури.

Не є стидом брати собі приклад з доброго взору. Початок поправи слідує від пізнавання себе. Мусимо виховувати наш нарід. Є це праця поколінь. Але треба вже зачати. Впроваджуймо всюди виклади про науку політичної культури.

А може би ми зачали так-от від ..... делеґатів на загальні збори Ревізійного Союзу?

Пос. І. Ліщинський.

Сель-робівські кооператори.

Можемо сказати сміло: наша кооперація є тепер в добрих руках. Колиб не це, то наша кооперація не розвивалась би так, як вона розвивається і з року на рік сильніще. Понад 3 тисячі кооператив — це є сила. А те число постійно зростає, а кожна кооператива під пильним оком Ревізійного Союзу Українських Кооператив набірає сили, стає потіхою і надією своєї громади. Лиш побажати нашим кооперативним провідникам багато сил для їхньої дальшої успішної праці.

Але є внас такі, що самі незадоволені з проводу нашої кооперації та ще й у інших хотілиб зашепити те незадоволення. А перед ведуть сельроби.

Про що ходить сельробам, то кожний свідоміщий українець знає. Роблять вони це, що є наруку московським більшовикам, щоби не допустити до такого зросту сили українського народу, коли він зможе сказати своїм непрошеним опікунам: а ну, забірайте свої манатки та чимчикуйте у свою Московію!

Роблять вони свою роботу ріжними способами і намагаються всюди добитися до проводу народу, щоби тим лекше завести його у московсько-більшовицькі трушоби. Звичайно, вони підкопують довіря і до нашого кооперативного проводу, щоби потім попробувати й сюди дібратися та по свойому повести нашу кооперацію — ту нашу велику національну силу.

Коли вони лізуть до кооперації, то видко розуміються на цьому. Бо якже інакше? Отож цікаво, які з них кооператори.

Мали сельроби одну свою кооперативу, яка обсадила всі повітові міста Волині. Була це не звичайна споживча кооператива, а видавнича й книгарська. Називалася „Наша Культура". Все начальство у ній сельробівське, вся обслуга сельробівська, вся її робота — сельробівська. Мала для праці поле — хоч гуляй. Ніхто до них не пхався і їм не перешкаджав. Тільки робіть, покажуйте, що вмієте. — І вони показали. Слухаєш — аж вуха вянуть.

Ви тільки подумайте: З кінцем 1927/1928 білянсового року мала „Наша Культура" 3.215 зол. 93 гр. За рік мала вже 66.572 зол. 58 гр., а ще за пару місяців, у часі ревізії Ревізійного Союзу У. К. мала вже аж 83.375 зол. 88 гр. — Гей! Та таких кооператорів нам лиш подавай! Але... чого то мала стільки сельробівська кооператива — обороту, чи може зисків? Егеж! Мала стільки страти! Он, як господарюють!

Звідки ми це знаємо? — Та самі сельроби пишуть. З того часу, як вони поділилися на правицю й лівицю, то з їхніх-же ґазет можна багато дечого цікавого про них довідатись. А про господарювання в кооперативі „Наша Культура" пише надзірна рада тієї кооперативи у свойому комунікаті, який надрукувало „Наше Слово".

У тому комінікаті наведено кілька фактів, які освітлюють сельробівську кооперативну господарку, і між іншим наведено виїм-и з ревізійного звіту. Кажеться там: „по книгарнях ведено зовсім безконтрольну господарку, книга товарова не дала ніяких основ до контролі книгарів".

Отак виглядає сельробівська кооперативна господарка, отакі то сельробівські кооператори. Тільки пусти їх до нашої кооперації, то вони вже накооперувалиб.

Зривають із Сель-Робом.

До Секретаріяту Народнього Комітету УНДО у Львові.

ЗАЯВА

У відповідь на дальшу політику червоної Москви відносно українського народу, яка кінчиться мордами та засудами чека над цвітом українського народу його інтеліґенцією, селянством і робітництвом (нібито в імя соціялізму!), у відповідь всім тим, які на наших землях приплескують на радощах в долоні подіям, які творяться на великій Україні, похвалюють політику Москви, яка не розбираючи в середниках своїх стремлінь, щоби з України зробити пасивну провінцію „Червоного Царства Совітів", заявляю отсим, що зриваю з партією СЕЛЬ-РОБ.

Семен Федун б. секретар і орґанізатор Сель-Роба в Бродах. — Броди, 2. І. 1930 р.

Похорони жертви крівавої розправи.

Дня 18. І. ц. р. в селі Розтічки, пов. Долина, відбулися похорони **Стефана Кощинця-Витвицького**, жертви крівавої розправи, про яку ми вже писали в попередньому ч. „Свободи". Похорони були поважною, сумною маніфестацією українського громадянства. З доокомичних сіл і міста Болехова прибули селяни, робітники, міщани й інтеліґенти в числі понад три тисячі з процесіями і вінками від читалень „Просвіти", кооператив, Лугів і церковних брацтв. До панахиди стало сімох священиків з доокомичних сіл. Прощальну промову при винесенні з хати домовини мав о. парох з села Витвиці, а над могилою парох Мізуня о. д-р Михайло Дорожинський, п. Шиян з Гошова, особистий приятель покійного і посол Максимович. Промовці вказали на заслуги молодого, вельминадійного громадянина, що пішов передчасно в могилу тому, бо невщинною, рішучою працею вказував шлях до кращого майбутнього українського народу. Українське громадянство все без виїмків з жалем провожало народнього робітника на місце вічного спочинку. Ці похорони зробили на всіх учасників дуже глибоке враження.

Нарада гром. радних.

ЗБОРІВЩИНА. 4-го січня ц. р. відбулася в Зборові, в салі „Рідної Школи", довірочна нарада громадських радних. Хоч повідомлення про збори розіслано всього за 3 дні до зборів, то з самої зборівської судової округи прибуло 145 радних. Справу громадських бюджетів реферував сен. Кузьмин. Радні незвичайно заінтересувались справою і брали дуже живу й численну участь у дискусії.

Скоро мають відбутися такі самі збори в Залізцях для залозецької судової округи.

Як то бувало. .

Росказував мені приятель:

— Післала мене філія заложити в одному селі читальню „Просвіти".

Забрав я статути й подання — йду.

Шлях гарненький собі, сухенький: навколо багряно... золотаво. Сонечко привітно всміхається, від цілунку вітра лист шевелить.

Стрічні люде святочно вбрані: неділя.

Приходжу на місце. Першого, кого стрінув, питаю про священика.

— Га, як кажете? — чую недовірчиве питання, а заразже: — Їгомость аж в другім селі, ми без їгомости...

— А так!

Інформуюсь дальше. Спроваджує мене до дяка. Чоловік це середнього росту, літ сорока пяти. Запізнаюся, представляю річ і прохаю помогти мені. Може зберемо десять підписів. Хитає головою...

— ?

— Побачите, паночку! — Тут кооперативу закладали щось чотири роки! Розуміете, кооперативу! Цеж практична вигода селянинові!...

— Побачимо! Думаю не буде так зле!

— Та ходімо!..

Пішли. Оглядаю село: невеличке. Може ні: середне. Питаюсь. „Коло сотки чисел" — каже

Приходимо в першу хату скраю. Вітаюсь: Слава Й-су...

— На віки віков...

Схиляюсь при вході. Хатина низенька, півсумерк. Душ кількоро. Знайомлюсь з господарем, кремезним, біля пятьдесятьлітнім чоловягою. Розмовляємо. Поволеньки, приступно пояснюю, чого мені треба. Слухає. Киває головою. — Добре! — думаю. Вдоволений витягаю статути. Перечить:

— Та йдіть во, пане, я старий. Нащо мені то здалось !...

— Ну, не дла вас! — Але маєте дітей, може й для внуків: для них це добоо, вдовіля!...

— Де там, паночку! — Жили мій тато без того, я живу, жий тай дітям не треба!

Прикро мені. Нема ради. Ховаю статути. Йдемо дальше.

Новісінька хата під бляхою. Приходимо. Господар молодий. Літ 36 37. Вияснюю річ ще з більшою увагою й точністю. Перша його жінка перебиває мені:

— З того ніхо не буде! Не пущу його! Досить його тато мав клопоту за читальню Качковського. Ледви викрутився...

Чоловік притакує. Я вияснюю справу, вичислюю всі села в повіті, де є читальні. — Даремна, пісне! — Непевність, страх вище всего.

Втікаю з хати. Весь дрижу. Лице палає з сорому.

Ще не піддаюсь. Минаємо кілька хат, де мешкають поляки. Тихесенький вітрець. Злітає листя з дерев.

Знову входимо: стук — стук... Чуємо: „Просимо!"

Добрий вечір!

— Доброго здоровля!..

Господар молоденький. Двадцять два-три роки. Малісінька дитина в колисці. Обоє молодята привітливі, веселі. Говорю се й те. Думаю: — Но, вже зачну діло!—

Змінив тему. Здавалось мені: господар занепокоївся. Але ні: обіцяє підписати. Хвалю за свідомість, патріотизм. Добуваю з кишені нещасні статути і подання.

— Стрівайте хвилиночку — каже мені мій господар — я зараз!

Гаразд! Чекаємо. Може пішов коровиці їсти дати, може щось іншого нагадав...

Пять, десять, пятнадцять хвилин... Дивне положення: — Ануж не верне? — Е, ні!..

Пішла жінка за мужем. Плаче дитина. Колишемо. Проходить других пять... десять. Дивимося на себе оба. Вже все розуміємо. І гіркий усміх викривив моє лице.

— Щож — говорить мій товариш — другої неділі збори кооперативи. Приходьте! Приловите всіх разом, то й зберете підписи. На одинці боїться!..

Думаю: — Може й справді! Прийду, неодмінно зайду!

Попращались.

. . . .

Минали дні. Зближалась неділя. Я заздалегідь підготовлявся, що казатиму, як вияснятиму справу. І вже бачив десять підписів.. Заснування Читальні... Збори... Свідоме село..

З організаційного життя нашого учительства.

Організаційним центром українського учительства є Т-во „Взаїмна Поміч У. У.“. Муравлиною працею поставили учителі цю організацію на належній висоті. Свідчить про це матеріяльне надбання і праця на педагогічному полі. В цьому році обходитиме ця організація 25-літний ювилей свого існування. 26-го грудня 1929. р. відбувся у Львові Зїзд голов ВПУУ., які радили над обходом ювилею. З промов відчувалася нота смутку, а навіть відзивалися голоси, щоби з огляду на тяжкі службові і національні умовини, які переживає наш учитель, обмежити свято до одногодинного реферату і на цьому покінчити. Одначе з огляду на відрадний факт гарного розвитку організації, рішено поширити програму і свято відбудеться на протязі цілого дня. Свято буде відбуватися так в краю, як і в центрі власними силами і у власному рідньому кружку.

У всіх народів учитель має свою ціну як той, що кладе підвалини розвитку душі людини. На жаль у нашому громадянстві учитель ще не знайшов належного зрозуміння і піддержки. Але треба надіятись, що цей стан рішучо зміниться, так як поступово зміняється він вже тепер на краще.

По широкому світі.

ВСІ ЗАГРОЖЕНІ. Як ми вже писали, в Льондоні зібралася конференція, яка радить над зменшенням збруєнь на морі. І виходить, що жадна держава не може зменшити своїх збруєнь, бо кожна — загрожена. Франція доказує, що вона загрожена аж з трьох боків з моря, а до того мусить боронити своїх кольоній, Італія підсміхається на це та каже, що й її становище таке саме, Анґія доказує, що вона-ж окружена зі всіх боків морем та й коли не оборонить своїх кольоній то анґлійці виґинуть з голоду, а Америка вставляє скромну замітку, що хоче мати таку фльоту, як Анґлія. Всеж таки радять неначеб-то не вони всі взаїмно собі загрожують.

ІНДІЙЦІ таки на добре завзялися на анґлійців. Видко добре їм анґлійці залляли сала за шкіру, бо не хочуть з ними навіть говорити. Анґлійці хочуть зробити Індії домінією — себто м а й ж е незалежною державою, а індійці стоять на свойому й домагаються п о в н о ї незалежности. Індійський народний провідник Ґанді сказав недавно анґлійським кореспондентам: „Перед нами стоїть боротьба за незалежність Індії. Ми індійці не підемо на жадні компроміси і не візьмемо участи в ніяких переговорах чи конференціях, які не малиб на меті повного відокремлення Індії від Анґлії“. Скоріще чи пізніще Анґлія буде мусіти уступити, бо стремління індійців до волі тепер вже не спинити.

В ЕСПАНІЇ вже від кількох літ панує диктатура ґен. Прімо де Рівери. За цей час було там вже кілька повстань, які починалися з війська. Ті повстання кінчилися звичайно тюрмою для приловлених визначніших повстанців. Проте повстанчого руху там не здушено і час від часу довідуємося про ріжні замахи тайних повстанчих організацій. Останнім таким замахом був замах на поспішний поїзд, яким їхали визначні представники влади. Сам диктатор чує, що під ним горить земля, і намагається злагіднити відносини в краю. Останньо має він звернутися до військових чинників з запитанням, чи диктатура заслуговує ще на довіря армії і народу. Колиб відповідь була неприхильна, то диктаторський уряд подався би до димісії. Так заповідає диктатор, але чи він це виконає, це велике питання.

ЗА ПРИЛУЧЕННЯМ СХ. ГАЛИЧИНИ. В Харкові був, як доносять польські ґазети, зїзд українських еміґрантів із Сх. Галичини, згуртованих в товаристві „Західна Україна“. До почесної президії вибрано комуністичних вязнів, що сидять у львівських Бриґідках. Зїзд ухвалив резолюції, в яких стверджує, що праця еміґрантів і письменників Західної України має на меті прилучення Західної України до Радянщини. В цій справі комуністи мають видати відозву до цілого світа.

РІЖНІ ВІСТИ.

— **Болівія і Парагвай** (Півд. Америка), яких не так давно ледви вдалося примирити, знов починають сваритися.

— **В Грудзьондзу** (Поморя) дійшло до розрухів безробітних, яких є там 2 ½ тисячі.

На Донщині богато сільських рад опинилося в руках ворогів рад. влади, які винищують комуністів.

— **Мексик** (середуща Америка) зірвав дипльоматичні зносини з Рад. Союзом. Більшовики лають за це Сполучені Держави П. А., бо кажуть, що Мексик зробив це під їх впливом.

— **Польща** має сплатити Франції 1.897 міліонів франків воєнного довгу. Входять тут і видатки на армію ґен. Галлера, яку вислано на війну з більшовиками, а яка воювала з нами.

Дальше розстрілюють.

Більшовицькі часописи пишуть, що в Миколаєві розстріляно священика Павленка і селян Біяна, Диненка, Клименка й Забирака за те, що не давали більшовикам забрати з дзвіниці церковних дзвонів. У Київі розстріляно б. атамана повстанців з 1919 р. Папушу, який працював в останніх роках в цукроварні, як робітник, і був навіть вибраним членом робітничої ради. Його розстріляно на донос одного комуніста. У Дніпропетровську розстріляно б. повстанців Білинку, Бондаренка, Фисуна й Малиниченка. В селі Сольці на Херсонщині арештовано 15 селян за напад на комуністичні збори.—Отака то доля селян там, звідки обіцяють поміч нашим селянам ріжні більшовицькі аґенти.

Більшовицька влада в Москві розстріляла бувшого соціяліста-революціонера Блюмкіна, що належав до заговірників, які вбили Мірбаха, німецького посла в Москві. Після цього вбивства Блюмкін вступив до комуністичної партії, щоб охоронити себе від судової відповідальности. Але недавно чекісти викрили, що він переписується з Троцьким, вигнаним до Туреччини, і доносить йому про положення в Радянщині. З наказу Сталіна його розстріляли за симпатії для опозиції Троцького, чи там за контрреволюцію.

Нужда селян на Рад. Україні.

Населення Рад. України випродує масово худобу, бо не має паші для неї. Комісаріят хліборобства заборонив продавати живий інвентар приватним купцям. Наслідком того місцева радянська влада списує живий інвентар по селах, а господарі обовязані під загрозою кари продавати худобу тільки радянським установам по низьких урядових цінах. Та хоч селяне продають худобу масово, по містах відчувається недостача мяса, а в Харкові в робітничих кооперативах продають мясо тільки двічи в тиждень.

Воююче москвофільство.

(Допис з Журавенщини.)

Під сусідською санаційною опікою передвоєнне галицьке москвофільство віджило і зачинає знов вести свою каїнову руїницьку роботу, головно по більш відсталих округах нашої країни. До таких округ належить жидачівський повіт, а зокрема журавенська судова округа. Перед війною ціла ця округа потапала в пітьмі москвофільства. Війна й післявоєнні наші переживання припинили москвофільський рух на Журавенщині і тоді почалася пильна плянова праця на усіх ділянках нашого українського національного життя. Але згодом, під впливом місцевих умовин, москвофільство знов віджило.

Головну команду москвофільських громил повіту держить др. Лакуста, адвокат в Журавні, котрий в році 1918, за української влади, публично маніфестував свій перехід до українського національного табору. Але змінилися умовини і др. Лакуста собі змінився. Другим москвофільським чинником в повіті є кількох священиків, між ін. і священик з Журавна. А третє — це опіка згори.

Москвофільських чорносотенців неначе не бачиться, коли вони нападають на наші установи, на наші віча, концерти й театральні вистави, на поодиноких діячів і проче. Натомість вони завсігди мають опіку, коли треба, нібито, обороняти москвофілів перед українською небезпекою.

Український національний табор у повіті придержується по відношенні до москвофілів спокійної і зрівноваженої тактики. А це доводить москвофільських ватажків до скаженої люти. Вони просто вискакують зі шкіри ізза цього, що їх на кожному кроці іґнорується, і тому вони провокують українців.

В першій мірі вони завзялись знищити місцеві українські Установи. Раніш не обійшлася ніодна театральна вистава в місцевій читальні в Журавні, або віче чи збори, без нападу з боку москвофілів. Вечером збиралося москвофільське шумовиння і обкидувало читальняний будинок градом каміння і цегол. Дійшло до того, що треба було посправляти віконниці на вікна, а підчас вистав орґанізувати сторожу, бо інакше годі було обігнатися від нападів з боку москвофільських громил. Бачучи, що ці хуліґанські напади не помагають, звернули москвофіли свою ненависть проти поодиноких осіб зпоміж місцевої інтеліґенції. І так зорґанізували вони напад на канд. адв. Романа Шенкірика, якого побили до крови, а кацап Крушинський, адв. конц. з канцелярії адв. Лакусти, вдарив публично на цвинтарі в лице загально поважаного українського священика о. Боднара з Яйковець за те, що після Богослуження на святі „Просвіти“ в Журавні українці співали гимн „Боже Великий Єдиний“. У минулому році ніччу обкидали москвофіли камінням директора складниці ПСК Садовського і тяжко його поранили на лиці. Про всякі менші напади й не згадувати.

Так само проявляли москвофіли свою активність, коли в Журавні відбувалися якінебуть українські віча чи збори. Два роки тому зорґанізували вони напад на о. прал. Куницького підчас віча влаштованого місцевою орґанізацією УНДО, а ще в минулому році підчас зборів присвячених громадським справам, на яких реферували пос. Целевич і сен. Троян, мали москвофіли відвагу явитися під вікнами читальні, в якій відбувалися збори, і проспівати „Пора, пора за Русь святую“.

Церква в Журавні теж не перестає бути тереном постійної кацапської кирині. Українському хорові місцевий парох о. Юрків заборонив співати в церкві. До церковного брацтва не приймає жадного українця. Церковний будинок, т. зв. дяківку, він віддав кацапській кооперативі і читальні, а сотрудник, українець о. Чепіль, мусить мешкати в комірному й до того парох не платить йому ні за комірне, ні не дає жадного удержання з церковного поля. Хоругви, яку за почином о. Чепіля спровадило

Неділя. Тепленько. Сонечко так і пестить. Вбрався в вишивану сорочку, надів козацьку шапку; йду.

Приходжу до дяка. Вітаємось сердечно.

— Що-ж? — питаю.

— Збори о другій...

— Підемо?

— Ходімте!

Прийшли до кооперативи.

Друга — немає нікого. (Не дивуємося: знаємо себе). Пів третьої — шість люда. Третя — тринадцятеро.

Почали вони своє діло. Я жду. Радять над стягненням довгу від боргуючих, над платнею для крамаря, над звітом ревізора П. С. К і т. д. Помітне зацікавлення.

Западав вечір. Сумерк... Скінчили. Чекають мене. Став я за стіл. Говорю. Починаю від господарських справ, від потреб села. Звертаю на податки, злидні й др. Злухають цікаво, як один.

Незамітно торкаюсь просвітньої справи. Школа, кружки для неграмотних, „Читальня“ і т. п. Розговорився я. Узасаднюю все, доказую. Скінчив.

— Та добре, добре!..

— А-я! Так-так!.

Значить ґрунт підготований. Члени кооперативи — це найсвідоміщий елемент села. Значить — ще останнє слово й гаразд. Кидаю це слово:

— А щож, якби так у вас заснувати читальню „Просвіти“?... Будуть ґазети, книжки, буде де поговорити, порадитися!... Треба тільки, щоби ви всі підписались, що хочете читальні, бо інакше воєвідство не позволить заложити!

Захоплення зменшилося.

Дядьки тручаються.

— А казети будуть даром приходити? — питає один.

Вияснюю.

— Овва, шкода, прошу пана!...

?

— Та во наші пан казали, що до него перестали приходити казети, бо не має за що заплатити. А де вже нам!...

— В єдности сила!

— Так-так! Та не в нас!...

Звертаюся просто до сидячих: — Хто підпише?...

— Та я теє-то, як його... най кум перший...

— Та воно файно, але не мені!...

— Я присягбогу не маю як!...

— Я підписавбим, але...

...І мої господарі почали виходити. Я стояв як на грани... Ціле нутро моє горіло вогнем обурення й безсилля. — Бог з вами! —

Пішли. Осталось в мене два підписи: дяка й ще одного. А на царині віття бадилля шептало молодикові й зорям: „Бог з Вами!“

. . . .

Колиб і досі так було, то ми далеко не зайшлиб!

Учитель.

—о—

до церкви молоде дівоче брацтво, о. Юрків не позволив сотрудникові посвятити, бо вона вишивана і прикрашена жовто-блакитними лентами. Українці мусіли фізично боронити хоругов перед нападом москвофілів у церкві. А на днях в ночі москвофіли закралися до церкви і здерли цю ленту, що розуміється, мусіли зробити з відома о. Юркова, бо він переховує церковний ключ. Українські міщани Журавна вислали вже кілька меморіялів і писем до вищої церковної влади у Львові, щоби положити край москвофільським провокаціям і бешкетам.

Не краще діється і по селах, але про це іншим разом.

НОВИНКИ.

— **Православний собор**, якого вже давно домагаються православні вірні в Польщі, не відбудеться. Вже був назначений речинець собору, на 12-го лютого, вже й почались було вибори делеґатів на місцях, а нарешті міністер віроісповідань заборонив його бо, каже, на соборі буде заслабо представлена світська влада. Ця справа опинилася тепер в соймі, де Український Клюб поставив відповідне внесення в обороні православної церкви.

— **Волинь має нового воєводу.** Б. волинський воєвода, тепер міністер внут. справ Юзевскі не покинув був становища воєводи відразу, коли його іменовано міністром. Тимчасово урядував за нього містовоєвода. Щойно згодом відкликано його зі становища воєводи, а новим воєводою назначено містовоєводу Слєшиньского. 25. січня попращався Луцьк з воєводою, якого Волинь довго не забуде за реґіональну політику, яка добре далася взнаки українському населенню.

— **Центральне бюро продажі збіжа.** У Варшаві відбулася під проводом премієра Бартля конференція в справі орґанізації збуту рільних продуктів. Ходило про це, щоби зарадити знижці цін на збіже. Рішено, що необхідно зорґанізувати Центральне Бюро продажі збіжа. У склад того бюра мали би війти рільничо-торговельні й кооперативні орґанізації, млинарські фірми і промислово-збіжеві заклади в Люблині. Колиби повстало таке бюро, то нам з нього було би стільки, що з багато інших ріжних закладів і бюр. Але повідомляємо про це наших селян, щоби вони зрозуміли, що заради всякому лихові треба шукати лише в орґанізації. Коли наше селянство хоче поправити свої хліборобські справи, то мусить поголовно гуртуватися біля свого хліборобського Т-ва „Сільський Господар“.

— **Як то в селі з коршмою.** В селі Дмитровичах коло Львова, в неділю 26. I. ц. р. напав хтось на дякову хату і залізною штабою виломив вікна. Жінка з маленькою дитиною з переляку опинилася серед темної і морозної ночі на чужих хатах. Подібні нещастя трапляються в селі часто, а все це тому, що посередині села красується велика коршма, в якій завсігди повно, натомість про читальню, щоби чогось доброго навчитися, ніхто не хоче й чути.

— **Природа** справді робить собі жарти з людьми. Маємо щойно січень, а в Голяндії вже зацвили сливки. Натомість в Італії випав перший сніг.

— **Вовки** появилися в Станиславівщині. Стадо голодних вовків впало в білий день до села Братківці, пірвало з одного господарства кабана і щезло в лісі.

Перша українська Енцикльопедія. Кооператива „Рідна Школа“ у Львові приступає з початком 1930 р. до видання „Української Загальної Енцикльопедії“. Редакцію обняв проф. д-р Іван Раковський, при співучасти наших найвизначніших вчених і знавців поодиноких галузей наук. Енцикльопедія буде мати приблизно 2.000 сторін друку, з доданням около 70 таблиць, з того більш як 20 барвних, крім того до 20 ґеоґрафічних карт і над 5.000 чорних образків, пояснюючих зміст.

Отся перша українська Книга Знання буде обіймати всі галузи людського знання, а перш за все всі головні відомости про минуле й сучасне українського народу та про його матеріяльну й духову культуру і тому вона повинна стати необхідною підручною книгою кожного письменного українця. Тому вона й буде написана так приступно, що буде зрозумілою кожній грамотній людині.

Щоб уможливити набуття цеї Книги Знання найширшим кругам нашої суспільности, вона виходити-ме щомісячними зшитками, в обемі чотирьох аркушів друку, так що в цілости буде обнимати около 25 таких випусків. Для передплатників установлюється знижену ціну, а саме: в краю, в передплаті ціна одного зшитка виноситиме 80 ам. центів, т. є 7.20 зл. вже з почтовою пересилкою.

Зголошення на передплату приймають на разі: **кооператива „Рідна Школа“, Львів, Ринок ч. 10., і „Покутський Союз“, Коломия, Народний Дім.** З огляду на те, що всі вплати й виплати доконуються через „Покутський Союз“, **всі грошеві посилки треба посилати виключно тільки на адресу: Кредитова Кооператива „Покутський Союз“ в Коломиї, Народний Дім,** із приміткою: „На Книгу Знання“.

ДОПИСИ.

ПРИСЛОП, ПОВ. КАЛУШ. (Біда з начальником громади). Є в нашому селі читальня Просвіти, яка працює і стремить до того, щоби наші селяни були свідомими громадянами-українцями. Але є в нас начальник громади, який повиненби сприяти такій праці читальні, бо на теж він і начальник, щоби у всьому помагати своїм громадянам. А він навпаки — не лиш не помагає, але ще й шкодить. Компанію веде з коршмарем, а свідомим громадянам підставляє ногу. На Різдво ми пішли з вертепом колядувати на Рідну Школу. А на постерунок пішов донос, що ми на хати нападаєм. Прийшов до села постерунковий та й почав списувати протоколи та страшити нас арештом. Каже: не можна колядувати, коли начальник не позволив. На це не зважав, що як світ світом, то в нас завсігди колядують і ніякого дозволу від нікого ми не брали. Біда з таким громадським начальством та й годі! Читальники.

ТУРКА н/С. (Посвячення кооперативної домівки). Передмістя Звиринець, а радше енерґічна управа кооперативи „Згода“ поставила власну хату і її в дні 29. грудня величаво посвятила. Місцевий парох о. Адріян Левицький довершив торжественного посвячення і виголосив гарну проповідь. Є повна надія, що „Згода“ піде за проводом І. Бобовського, о. Барбарика і ін. та негайно згуртує для кооперативної справи всіх українських тартакових робітників на Звиринці.

Комунікат

до всіх Виділів філій і читалень Т-ва „Просвіта“.

Проситься Виділи філій і читалень прискорити висилку зібраного „Дару Просвіті“ разом зі збірковими листами, списом збірщиків та зі списом тих осіб, до котрих вислано письма Головного Виділу в справі зложення ними лепти на „Дар Просвіті“.

Все це потрібне для повідомлення влади про вислід збірки, а з осібна для оголошення всіх жертводавців у пресі.

Канцелярія Т-ва „Просвіта“.

РЯТУЙМО НАШ ЖИВИЙ ТЕАТР.

Звертаємось знов до Вас, земляки, всі без ріжниці, установи, орґанізації та гурти, зі справою великої ваги, всім нам дорогою: **рятуймо наш народній театр!**

Лице паленіє в нас від сорому, що один із найкращих здобутків нашої культури находиться на шляху до загину. Ніякий театр не всилі нині істнувати без постійної підмоги. Ніяка суспільність, що хоче мати право до назви культурної, не може істнувати без театру!

„Кооператива Український Театр“ у Львові, покликана до життя волею українського громадянства, піддержувала досі наш театр скромними фондами, призбираними перед трьома роками. Наші артисти, що ведуть злиденне циганське життя, дають доказ великої пожертви й любови рідного мистецтва, працюючи без ніяких засобів, примираючи голодом.

Але й це не поможе, коли ми не прийдемо негайно їм з підмогою.

Завдяки порозумінню відповідних наших установ справа будови театральної салі у Львові є нині на якнайкращій дорозі. Тепер треба дати тільки спромогу нашому театрови, що тиняється з місця на місце, втриматись до того недалекого часу, коли у Львові найде він захист у власній домівці.

У цьому може допомогти нам лише збірна акція.

Нам не треба великих фондів. Ніякий театр у світі не вміє жити такими скромними засобами і в таких невибагливих обставинах як наш.

Нехай управа кожної нашої установи, кожної кооперативи і всі громадяни, головно заможніші, призначать якусь що-місячну, хочби невеличку суму на наш театр. А наші члени громадських рад нехай постараються внести відповідні позиції до буджету на ведення українського театру.

Ми певні, що таким способом перетримаємо той важкий час і коли відкриємо у Львові власну театральну салю поставимо наш театр на гідній висоті.

Віримо, що ця лепта на піддержку нашого живого театру буде останньою на цю ціль!

Жертви приймає й інформації дає „Кооператива Український Театр“ у Львові, вул. Руська ч. 18. I.

За Надзірну Раду Кооперативи Український Театр у Львові: **Йосиф Дрималик,** голова; **д-р Кость Левицький,** заст. голови; **д-р М. Рудницький,** секретар.

ВІДДІЛ ПРАВНОЇ ПОРАДИ.

Веде посол В. Целевич.

Про суспільних опікунів.

В березні 1918 р. видав Президент польської держави розпорядок про суспільних опікунів. В кожній громаді громадська рада, відповідно до загальної скількости населення, має вибрати одного або більше суспільних опікунів.

Кожний суспільний опікун має обовязок:

1) пильнувати щоби всі особи, що потрібують опіки, як сироти, незаможні старці, каліки, одержали опіку в межах обовязуючих законів;

2) досліджувати з власної волі або на доручення громадського уряду особисті й матеріяльні відносини осіб, що потрібують помочі й опіки;

3) уділювати в наглих випадках поміч з засобів громади особам, що такої помочі потрібують;

4) складати громадській раді звідомлення зі своєї діяльности і ставити внески про це, якої помочі і в якому розмірі потрібує відносна особа.

Тепер саме староства видали доручення громадським радам, щоби у себе перевели вибори суспільних опікунів. Ця справа має для українського народу велике значіння. Суспільний опікун має право віддати українську сироту на кошт громади до українського або до польського сирітського захисту. Від нього залежить в певній мірі, чи громадська рада у своєму буджеті призначить підмогу на українські чи на польські захисти, і т. п.

З усіх тих причин українські громадські ради повинні вибрати суспільними опікунами свідомих українських громадян, які знають і розуміють людську нужду, які ощадно господарилиби громадськими грішми і уділювали підмог лише особам, що справді того потрібують.

В ШКОЛІ.

— Пчола вкусила тебе, хлопче? А де?
— Того не можу сказати, пане професор!
— Сідай!
— Коли також не можу...

Нові книжки і видання.

ВІДРОДЖЕННЯ — ілюстрований орґан українського протиалькогольного і протинікотинного руху. — Львів, 15/I 1930. Ч. 1. Рік III. Виходить раз у місяць. Видало укр. протиальк. тов. „Відродження“ у Львові, Ґродзіцьких ч. 4. Зміст 1-го числа: Слово до громадянства. — Ю. К.: Чого хоче протиалькогольне Товариство „Відродження“? — І. Г.: Жахлива мова цифр. — Я. Ч.: На новий шлях. — Др. В. Ф.: Молодь, алькоголь, характер. — Др. В.: Одна чарка горілки вбиває. — Сен. О. К.. Клич до жіноцтва. — А. Ч.: Підпал. — Ю. Д.: Укр. протиальк. рух. — Новинки. Комунікати. Оголошення.

СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР, орґан краєвого т-ва „Сільський Господар“ у Львові, ч. 2.

СЯЙВО, літературний тижневик, ч. 1. Редакція: Тернопіль, Дороша ч. 42.

ОГОЛОШЕННЯ.

Видає С-ка „Діло“, зар. стов. з обмеж. пор. — За редакцію відповідає Ол. Кузьма. — З друкарні Вид. Спілки „Діло“, Львів, Ринок ч. 10.